

Fortuna i desventura de

D. PASCUAL i PRATS

per Pompeo Pascual i Carbó

L'extraordinària personalitat del Dr. Josep Pascual i Prats ens va semblar que mereixia un tractament monogràfic. Coneixedors però de l'existència d'una publicació del Dr. Pompeo Pascual i Carbó hem cregut que valia la pena de reproduir-la. L'excel·lent prosa del Dr. Pompeo Pascual i el cabdal de coneixements que sobre les comarques gironines han conservat creiem que avala suficientment la inclusió d'aquest article. Malgrat tot raons d'espai ens han obligat a reduir una mica l'extensió del treball original que fou publicat pel Col·legi de Metges. (Conferència pronunciada amb motiu de la LXIII assemblea anual del Col·legi Oficial de Metges de la província de Girona i l'atorgament dels premis «Pascual i Prats». - Girona, Novembre de 1967). D'aquesta manera l'homenatge que retem als homes de la «Revista de Girona» es fa extensiu també al Dr. Pompeo Pascual. La relació autor-biografiat entre els dos homònims es fa tan estreta en les paraules del Dr. Pascual que no renunciem algun dia a traçar unes «vides paralelas» entre aquests dos grans metges gironins.

El Consell de Redacció

* * *

A mitjans de l'any 1922 em vaig establir a Girona. Al cap de pocs dies de la meua arribada, anava a visitar al senyor Pascual i ho vaig fer per la seva doble condició de President del Col·legi de Metges i com a Subdelegat de Medicina. Calia que registrés el títol que no tenia, perquè encara no havia pas satisfet els drets corresponents. Benèvolament em va dispensar una llarga temporada que no el pagués, el que em va permetre de respirar econòmicament.

Em vaig trobar amb un home escardalenc, d'estatura tirant a baixa, que vestia sense afectació. Posseïdor d'un cos cargolat com una caliquenya. Unes celles espesses i disperses com les d'un mussol; un bigoti las i una cara magra i arrugada que comunicava a la seva fesomia un semblant turmentat com el tronc d'una olivera.

Quequejant, com era d'habitud en ell, em reptà perquè encara als dos anys d'haver acabat la carrera, no posseïa el títol. Ho féu amb un to aspre i rogallós. Però, ben aviat, s'endolcí segurament en veure el meu posat temorenc i com era el seu costum em tractà de vós, dient-me amb sequedat: Seieu. Ell també ho va fer. No em parlà pas més del títol que el vaig pagar

qui sap quan. Em vaig asserenar, dient-me amb mi mateix: Vet ácí un home com pocs n'hi ha. Dur en dir i dolç en l'obrar. I vaig pensar: J'anirem bé.

Allargà el seu braç cap un armari i tragué una llibreta; novament en buscà d'altres. Les tenia ordenades per ordre alfabètic. Començà a regirar-les. Per fi, em preguntà: ¿Es deia Domingo el vostre avi? Sí, li vaig respondre, mentre amb mi mateix em preguntava: ¿a què vindria aquell interrogatori i aquelles recerques? ¿Va morir l'any 1880? Sí senyor. Va rebuscar novament i amb un aire de triomf, satisfet de la seva troballa, em digué exultant. El vostre avi col·laborà en el «Pabellón Médico» que es publicava a Madrid. Tot seguit, aixecant-se, buscà unes fitxes; recordem que n'omplia constantment. Em digué mostrand-ne dues: Veu's ací els títols de dues comunicacions del vostre avi. Aquest fet em confirmà que em trobava davant d'un home meticulós i coneixedor dels petits detalls de les inquietuds mèdiques provincials.

El vell Hospital de Santa Caterina construït en el segle XVII per a substituir un altre de molt més vell que quedava fora muralla, prop de la casa del doctor Bohigues en el carrer de Migdia, forma junt amb aquest antic edifici de l'Hos-

pici, fundat a finals del segle XVIII pel bisbe il·lustrat Lorenzana, avui Casa de la Cultura, un magnífic recer dins del *maremàgnum* de la Girona actual. Del Cos Facultatiu de l'Hospital n'era degà don Josep i a la vegada, junt amb el doctor Coll i Turbau, els cirurgians de l'Establiment. Don Josep aparent enemic de farmalles no acceptava pas que li diguessin senyor degà. Algunes vegades si algú el tractava emprant aquest qualificatiu contestava: No em digui motius; no em digui motius.

Bo serà de recordar que l'any 1922 hi havia també els doctors Figueres i Roca Planas que tenien cura de les sales de Medicina; el doctor Massa Corney de la d'Urologia que incloïa també les cabalístiques especialitats dites venèrees i secretes; el doctor Roca i Pinet tocologia i infància i els doctors Burch i Riera oftalmologia i otorino, respectivament.

Pels volts de l'any 1922, el senyor Pascual, més que una relíquia, constituïa l'exponent, la sedimentació, la història viscuda, dels avatars experimentats per la cirurgia en els temps que ell la professà durant prop de mig segle. Format a la Universitat de Barcelona, la seva experiència l'havia adquirida durant la Tercera Guerra Carlista quan serví com oficial metge en les rengleres liberals. Clar que llavors metge i cirurgià ja eren tot una sola carrera, inclosa dins d'una mateixa disciplina. La cirurgia ja no era menyspreada pels dogmàtics de la medicina com un vil art mecànic i empíric com succeïa encara en els temps dels Gimbernat i Virgili, pels qui es creïen metges formats dins dels rigorismes de les ciències de curar. Possiblement que els resultats reals aconseguits en la reducció d'una fractura cruent o la intervenció d'una hèrnia estrangulada, davant de la migradesa de la terapèutica oficinal, li permetien d'afirmar sovint i a tota veu que: el bisturí servia per a descobrir i tallar, l'estricnina per matar i l'oli de ricí per purgar.

En competència amb els «curanderos» de gran predicament a tota la comarca, com a destres en ossos trencats, el nostre estrenu cirurgià actuava a l'Hospital. Ho feia, moltes vegades, en unes condicions ínfimes. Molt sovint, fins a les fosques o a la penombra d'unes candel·les i ciris o entre el baf d'unes llànties d'oli que sostenien un «hermano» o bé una «hermana» de Sant Joan de Déu, segons la sala, mentre un altre confrare esquivava les mosques amb un ventall. He dit «hermano» car així eren nomenats els infermers o infermeres que formaven com una congregació independent d'altres confraries o hospitals. Alguns de vostès encara conegueren al darrer supervivent. Vull dir el taciturn «hermano» Narcís que en desaparèixer, per consumpció, aquella germandat que ell en fou el darrer supervivent, movent-se com una ànima en pena, acabà, relegant el vots, causant-se.

Així, molt d'estar per casa, reduïa fractures, practicava amputacions i operava hèrnies.

Abans d'adoptar el guix per a les embenadures havia utilitzat silicats i s'havia vist voltat d'aparells complicats i arcaics per a la reducció de fractures i luxacions; sense oblidar d'esmentar xerracs i serres; trepans i estisores; cauteris i vesicatoris; ventoses i xeringues per clisteris, fins purgants i vomitius, la triaga magna, sagnies i sangoneres, car calia fer honor a la premissa de no descuidar de combatre el desordre i la corrupció, provocats per la malaltia en la intimitat dels teixits i humors. I és que l'Hospital encara vivia o funcionava dins d'unes normes d'una rovellada antigor. Encara en el temps de la nostra direcció (1936) persistia un servei de dones dements que vivien internades en unes condicions veritablement dantesques.

Era sobre un immens material humà sofrent com es desvetllava la sagacitat dels antics metges dels hospitals que aprenien la lliçó prop del llit dels malalts; en la pràctica de les autòpsies i l'examen directe de les peces anatòmiques. L'ambient imperant i la mentalitat que inspirava la marxa del vell Hospital de Santa Caterina no permetien pas al senyor Pascual d'endinsar-se en totes aquelles saludables i fructíferes pràctiques. ¡A fel! que no les hauria pas defugit puix que com a subdelegat de Medicina, exercia també aquelles funcions encomenades avui dia al forense.

Si bé els avantatges de l'antisèpsia i de l'asèpsia feia temps que eren prou conegudes pels pràctics, tampoc no eren desconegudes pel senyor Pascual. Era sobrerament del domini públic la seva pruija de mantenir-se al dia en el coneixement de les novetats mèdiques com així ho palesa la nodrida biblioteca que llegà al Col·legi. Assistia també als congressos mèdics nacionals o els que tenien lloc a l'estranger. En alguna ocasió explicava anècdotes recollides a París i a Moscou. Però, moltes de les deduccions pràctiques de les doctrines de Pasteur i de Lister no les aplicava pas en tot el seu rigor. Considerava que eren massa les exigències i no pas gaire espectaculars els resultats aconseguits. Poc a poc, el senyor Pascual se'ns tornava escèptic. Prou que en el temps oportú s'havia mostrat entusiasta dels remeis antisèptics, utilitzant les solucions d'àcid fènic aplicades sobre les ferides cruentes o les pulveritzacions fenicades per combatre les miasmes de l'aire del lloc on operava. Prou, també, que havia acceptat altres innovacions, uns anys més tard, quan els savis oficials digueren que el perill, més que en l'aire, radicava en les mans del qui operava, en les robes i en els vestits. Així acceptà treure's l'americana, quan no feia fred, o posar-se'n una de vella que havia portat de casa seva; de cobrir el seu davant amb un davantal, rentar-se les mans amb sabó, alcohol i sublimat; netejar les ferides o el camp operatori amb tintura de iode... fins arribà a acceptar els guants de fil, prèviament bullits. Però la febre dels hospitals continuava perseguint als seus operats. I poc a poc, els entusiasmes de don

Josep s'anaven esmoreint i poc a poc s'anava convertint en un servidor de les forces naturals i segurament que moltes vegades recordaria la dita d'Ambròs Paré, quan segles enrera exclamava: Jo els embeno i Déu els guarirà.

El meu entranyable amic doctor Butinyà m'explicava que un dia de l'any 1918 hi hagué, prop de Girona, un accident ferroviari, Butinyà, que estudiava medicina i es trobava de vacances, anà a l'Hospital per oferir-se. El senyor Pascual en agrair-li la prestació li digué: Vine, minyó, que hi ha feina per a tots, Recordava que don Josep anava a cos de mànegues i emparat per un davantal. Arremangat sostenia una serra amb la que es preparava practicar una amputació. L'instrument li caigué de les mans. Llavors digué a Butinyà que la collís i que anés a rentar-la a l'aixeta. En un altre lloc operava el doctor Coll; ho feia amb totes les exigències de l'època. Els resultats d'aquella contesa no sembla pas que fossin massa eloqüents i definitius. El desconeixement de les regles de l'estadística més elemental impulsava a molts metges vers un escepticisme terapèutic nihilista i desesperant.

I un dia, don Josep o el senyor Pepet com molta gent li deia, puix sortosament encara no s'havia imposat la generalització del mot doctor, davant d'aquell cafarnaüm operatori no va voler saber res més amb les novetats que el constant progrés li oferia. Tancant-se en si mateix preferí inspirar-se amb la màxima hipocràtica que diu que el metge amic de la sabiduria es pot comparar amb els déus. I quedant-se amb la pura sabiduria digué prou a les novetats. I no va voler saber res amb els guants de goma, amb els autoclaus i amb el nou material que el jove doctor Coll emprava. I en pendre aquesta determinació, escollí d'entre els vells instruments de cirurgia de l'arsenal de l'Hospici els que li feren més goig, i els agrupà amb una certa simetria, fent-los muntar com una panòpia. Llavors estintolant-la a una paret de la Sala de Professors va voler que quedessin com una penyora per a la posteritat al costat de l'escalet mobiliari de la sala, obra del seu pare que havia estat un excel·lent ebenista.

Però en deixar d'operar no es va poder sotreure al goig de la visita quotidiana de l'Hospital. Des de llavors tingué cura de les dements que medicava amb herbes o decuïts de plantes com el més aferrissat galenista. Després de la visita entrava a la farmàcia tan encisadora i acollidora amb el seu barroquisme exuberant. El simpàtic farmacèutic senyor Medrano que sempre hi era, home d'una correcció exquisida, passava llargues hores atrafegat en el laboratori preparant els tubs d'assaig per fer les reaccions de Wasserman o sacrificant algun conill porquí. Don Josep li deia somrient: Els metges de l'esdevenidor es mofaran de nosaltres quan s'assabentaran que preguntàvem als animals la malaltia que patien els nostres pacients.

Després sortia cap al pati passejant la seva figura que tan bé plasmà el pintor Aguilera en una encertada sanguínia que tots vostès han admirat en el Col·legi. Caminava arrossegant les cames de valetudinari amb les mans enrera creuades sobre els llocs, amunt i avall de la senyor del pati, aromatitzat per la flaire de les magnòlies, esperant que algun col·lega passés. Llavors amb un deix irònic i càustic refutava i destruïa qualsevol entusiasme mèdic del seu interlocutor. Quèquejant i gargallejant, com sempre, mostrava l'única magnòlia esquifida i raquítica que, precisament, creixia en front de la porta de la farmàcia, mentre deia, senyalant-la: Cal atribuir a la ferum de les medicines de la farmàcia la causa que la magnòlia no creixi com les altres.

Sortia de l'Hospital i anava a veure algun malalt puix que havia tingut moltes famílies aconduïdes que, poc a poc, l'anaven deixant, si bé que algunes, atents amb el seu antic metge, el trobaven acceptable perquè feia molt poques receptes i sols indicava infusions i decuïts d'herbes. Es tractava d'una terapèutica en to menor, essencialment vegetal. Una terapèutica de jardí botànic, lineana, que recordava les aromes del bosc i la variada flora del camp. No endebades a Girona hi vivien sobradament uns quants herbolaris. Mentre feixugament pujava pensosament les escales, reptava la gent perquè feien cas del termòmetre dient que era un estri alarmista. Llavors encara la postura màgica del metge davant de les malalties gairebé havia canviat com tampoc no canviava el curs monòton dels segles. La malaltia era tan vella com la vida; però ja no ho era la terapèutica. El senyor Pascual podia encara estar encertat en diagnosticar al mal, predir la seva durada i l'evolució o la imminència de la crisi... però la gent volia quelcom més d'ell; esperava més d'ell, per qui el sistema, l'enginy en què havia vist muntat l'exercici de la seva carrera, encara no havia pas perdut la seva força de seducció: La sang i els humors; el flema i la bilis; les discràsies i els temperaments. Emperò aquell sentiment d'impotència que l'impossibilitava de sentir-se prou coratjós per aplicar els nous remeis que ell havia llegit a les revistes professionals i que gaudien del favor de la novetat i de llur eficàcia, el posava de mal humor, fent-li esmolar les fletxes de la seva ironia. Llavors feia venir a tomb, en la conversa, per malparlar de les injeccions intravenoses de salvarsan que mai no havia practicat, exclamant: Calculeu el mal que faran aquestes potingues dins de l'organisme; si quan se n'escapen algunes gotes, en infiltrar els teixits del voltant de la vena, produeixen tant dolor i tants d'estralls.

L'exercici del caminar era per a ell un veritable calvari, sobretot quan pel camí havia tingut de pujar escales per a fer alguna visita. Un plorat amic meu que tenia una crescuda clientela deia que l'exercici de la medicina a la ciutat costeruda de Girona no era pas qüestió de

cap, sinó de cames. Don Josep proposava als metges que es queixaven quan tenien de pujar escales que les investissin de cul enrrera. Camí del Col·legi o de casa seva, s'aturava a descansar en aquells obradors o botigues on hi tenia amistats. La que freqüentava més era la tenda i taller d'òptica del meu malaguanyat consogre senyor Pere Solà. Menys els dissabtes no hi havia pas les presses d'ara i el senyor Solà era un magnífic «causeur», molt hàbil en plantejar els temes. Don Josep bolcava en el diàleg la causticitat d'una agudesa, moltes vegades a compte d'una tercera persona. Altres vegades, sobretot quan li semblava que l'interlocutor intentava d'afalagar-lo, es tornava aspre com un codony, tractant d'humiliar-se.

Don Josep era Caballero Laureado con la Cruz pensionada de San Fernando. Si alguna persona tractava de recordar-li semblant proesa tot seguit deia, afectant disminuir la seva importància, que l'esmentada Encomienda li havia estat atorgada per una heroïcitat que ell no havia pas demostrat. En una batalla havia establert el seu lloc de socors a rera de les línies del regiment liberal on servia. En el fort del combat aquest regiment havia retrocedit i el lloc de socors havia quedat, durant un temps, entre els dos focs. Ell deia que sense tenir-ne esment del què passava, havia continuat guarint. Unes hores després s'havia restablert la situació, mentre ell continuava, com si res, la seva generosa comesa.

Però aquesta sinceritat sols la manifestava quan es tractava de fer gala d'un esperit irònic vorejant el cinisme, car prou que li abellia d'assistir a les concentracions de Caballeros Laureados, vestint una levita civil, com civil fou sempre ell, per entremig d'un crescut estol de militars. Prop del cor s'hi va fer brodar l'emblema de la cobejada Creu. Prou que la guardava aquella levita i joïós se la posava quan el Rei venia a Girona. Alfons XIII, que tenia molt bona memòria, mentre, des de lluny, venia caminant cap a la multitud oficial que l'esperava, de lluny ja el saludava cordialment i una vegada prop d'ell exclamava: **¡Tú eres el de Somorrostro!** **¡Tú eres el valiente Laureado!** I don Josep, la darrera vegada que el va sentir, quequejant i amb una veu rogallosa sorpresa per l'emoció, va contestar-li: **«Majestad, Majestad. Lo había sido; lo había sido».**

Algunes vegades tenia d'anar a informar a l'Audiència o bé al Jutjat. En una ocasió en què el President, secundat pels magistrats i dels agutzils no podien treure en clar l'edat de l'interfecte d'un judici, cridaren a don Josep perquè, com a forense dictaminés.

Señor forense, li digué el President. Examine y dictamine la edad del interfecto.

Muy bien, contestà, mentre dirigint-se a l'acusat li preguntava: Escolta minyó, quants anys tens?

Quaranta tres, li contestà.

Señor Presidente: El interfecto tiene cuarenta y tres años.

En una altra ocasió, absent perllongadament de Girona l'Inspector de Sanitat, va tenir d'informar a propòsit de les condicions sanitàries que reunia el cementiri de la ciutat. En realitat el Cementiri pertanyia a Sant Daniel. Davant la insistència mostrada des de Madrid, envià un telegrama que deia. **Gerona es inmortal. No tenemos Campo-Santo.**

Anava a l'Audiència i a altres actes oficials amb un vestit fosc o negre de sempre. Mai no vaig veure que portés abric. En els llargs hiverns de Girona utilitzava unes americanes llargues com faldons, forrades de llana. Com també portava forrades les armilles. Una bufanda llarga de llana que l'entortolligava en el coll li quedava penjant pendulant darrera l'esquena. Portava barret tirat endavant i fumava cigars amb broquet de fusta o directament mastegant-los. Mai no va voler que el retreessin i quan seia als «sillons» de la barberia, esfonsava i torçava el cap com si dormís, per no veure's al mirall. Deia que tenia una cara que no se la mereixia. Solter i solitari, sense cap il·lusió amorosa des de jove, sentia una certa timidesa davant de les clientes que mai no explorava. Sols els hi deia: S'expliqui, s'expliqui...

Com tots els vells, en aquella època que no es parlava tant d'infarts, el preocupava la pròstata, sense, precisament, esmentarla. Solia dir exultant: Ja m'orino els talons. Per cert que el meu padrí l'any 1922 amb motiu d'una retenció urinària, quan tenia setanta-set anys, es negà que li practiquessin la talla. Va viure encara dotze anys més, caminant i portant una sonda permanent que feia desembocar dins d'un neumàtic de bicicleta, que dissimulava en el tub del pantaló. Don Josep sempre que em trobava, després de recordar-me que ja s'orinava als talons, em deia: El vostre oncle té una bufeta de llauna.

A l'estiu del 1921 va tenir lloc a Girona el Congrés de Metges de Llengua Catalana. El senyor Pascual, com a President del Col·legi, i el doctor Coll, com a batlle de la ciutat, formaven part del Comité Organitzador. A don Josep li fou encomanat un parlament en la Cerimònia d'Apertura. Glossà amb una erudició extraordinària els avenços conquerits per les Ciències mèdiques. Ho féu sense emprar cap regust irònic. Durant el curs del Congrés era curiós de veure al senyor Pascual eludint l'ésser fotografiat, adés girant-se, adés posant-se les mans al bell davant de la cara. Els qui formaven el Comité del Congrés es reuniren a part per a tractar del lloc i dels temes del proper Congrés. El professor Bellido, que també era quec, proposà que un dels temes versés sobre les vitamines que totjust se'n començava a parlar. Don Josep es mostrà molest en sentir-lo, car creia que es mofava d'ell. Irritat digué: Què tantes vitami-

nes; val més que parlem d'ossos trencats que d'això si que sempre n'hi ha.

Finalment el pas tel temps forçà l'inevitable relleu, i l'empenta juvenil desbancà al Doctor Pascual i Prats de la Presidència del Col·legi de Metges. La venerable figura del metge gironí buscà refugi en l'amarga retirada en d'altres activitats en les que havia exel·lit.

Para alejar el tedio y huir del aburrimiento podía haber encontrado un refugio a sus contrariedades, buscando un cobijo espiritual bajo la impresionante nave de la Catedral o en las recoletas de otras iglesias; en unas inacabables sesiones de tresillo en el Casino; en el parloteo de las tertulias políticas o de alguna pintoresca «tenida» masónica. Aunque se mantuviera adicto a su ideología liberal, señalemos que no fue un doctrinario sino un solitario que nunca aspiró a ser, ni tan sólo, un reformista de la moral gazmoña. Su espíritu selecto e inconformista no le permitía orientar sus pasos como todo el mundo, sin que por ello se sintiera con ganas de diferenciarse. En una sociedad como la que prevalecía en aquella época, quien se manifestara diferente era considerado como indecente. Sabía que entre las masas populares había figuras egregias, así como gente de una aburrida vulgaridad entre las clases rancias y elevadas. El señor Pascual, sin considerarse diferente, creíase un hombre inquieto. Todo hombre con inquietudes reunía en sí mismo, un conjunto de elementos de la vida de cada día de nuestras viejas ciudades. Ahora añoraba, más que nunca, sus años mozos, cuando recién terminada su carrera había florecido en Gerona un magnífico y tesonero grupo intelectual que plasmó sus in-

quietudes y trabajos en la «Revista de Gerona», que él, constantemente gustaba evocar y en la que también colaborara, así como lo hiciera en múltiples ocasiones en nuestro Boletín. Recordaba los nombres de Julián de Chía; Botet i Sisó; Emilio Grahit; Mariano Girbal... y muy particular la figura señera del doctor José Ametller y Viñas que el joven doctor Pedro Muñoz y Casadevall exhumara brillantemente como tema de un estudio de la Historia de la Medicina. Para el señor Pascual la figura del doctor Ametller constituía la imagen soñada del hombre ideal a quien él hubiera gustado tanto parecerse: Por su formación y gresitigio médico; por su dilatada cultura y por su prestancia como figura varonil; por sus dotes de brillante expositor; su inteligencia en organizar su vida, y porque la estrella de la buena suerte aureoló siempre aquella vida.

Con más entusiasmo que antes, aunque éste le fatigara, se entregó de plano al cargo de Conservador del Museo que siempre, como todas las acciones bellas a que se presta el hombre, desempeñó gratuitamente; como antes lo ejercieran los Botet y Sisó que nos ha legado la clasificación de las monedas o el que fue nuestro profesor de Historia Natural del Instituto, el admirable don Manuel Cazorro, magnífico personaje de la Institución Libre de Enseñanza que encauzó los descubrimientos de Ampurias. Don Josep se impuso la tarea de ordenar y catalogar la Biblioteca, así como de dar forma a una obra que hacía tiempo venía esbozando en su fichero y que, desgraciadamente, no vio la luz. Me refiero a un estudio exhaustivo sobre la Historia de la Medicina local.

ARTICULOS DE D. JOSE PASCUAL Y PRATS

- Apuntes para la fauna de la provincia de Gerona. — Rev. de Gerona T. II (1878).
- El *Phylosera vastratrix*. — Rev. de Gerona, T. II (1878).
- El Acuarium. — Rev. de Gerona. T. III - IV.
- Un nuevo escritor gerundense. — Rev. de Gerona. T. XVI.
- D. José Tolosa y Carreras, médico, escribió un libro sobre ajedrez.
- Demografía de Gerona 1881 - 1882. — Rev. de Gerona. T. VI - VII.
- Bibliografía médica de la provincia de Gerona. — Asoc. Liter. de G. Certamen 1895.
- El Hospital, sus inconvenientes y ventajas, enfermedades que en él se desarrollan. — Gerona, 1886.
- Notas para una Bibliografía médica de la provincia de Gerona. — Gerona, 1896.
- Relaciones del médico con la Administración de Justicia. — Discurso. Gerona, 1897.
- Un puerto romano de pescadores en Lloret de Mar. — Bol. de la R. Academia de la Historia. T. LXXXVII, pág. 305.
- Una excursión a la cueva de Torroella de Montgrí. — «El Demócrata» Gerona, 11 de noviembre 1883.

Extracto del trabajo a propósito de D. José Pascual y Prats del Dr. D. Ramón Pascual y Turón, aparecido en el Boletín Colegial núm. 24 de diciembre de 1966.

«La colegiación, abril 1898; Las protestas contra la Colegiación Obligatoria, mayo 1898; Carta Abierta, julio 1911; La Asamblea de Juntas de Gobierno de los Colegios Médicos, noviembre 1920; La lucha contra el curanderismo (La Ley y el curanderismo), mayo 1896; La fraternidad dentro de la clase médica, (Carta abierta), agosto 1896; Panegírico a los Médicos Juan Sala Aragón y Joaquín Viladebó Cortés, junio 1899; Mendigos, junio 1906; Aurí Sacra Fames, julio 1906; Mal camino, agosto 1906; Su dignidad (Los Tribunales Médicos, septiembre 1896; Dignidad Médica, diciembre 1897; Comentario al Primer Congreso Internacional de Medicina Profesional y Deontología Médica, agosto 1899; Tacañería, noviembre 1899; Un Juez Municipal que... se excede, septiembre 1900; ¡Alerta!, octubre 1900; Nuevos derroteros, 1902; Sursum Corda, enero 1908; Un favor más, Agosto 1908; La tragedia del Pobo, mayo 1916; Una tasación de Honorarios, junio 1919; Demografía provincial, etc.»